den, dat we 't zelf deden, deed God 't toch in ons. Hij *alleen*, en *zonder* onze hulpe. En het is deze zelfde gedachtengang, die op elk punt den weg der middelen verzaakt en er een hoogere vroomheid in ziet, om 't alles, buiten de middelen om, op God zelf en op God alleen te laten aankomen, — die zich dan ten slotte deze o, zoo gevaarlijke mystiek ook tegen het Middelaarschap van den Christus doet keeren.

Waartoe, vroeg men zich dan af, dit Middelaarschap? Als God zelf door en in zijn Geest tot uw ziel nadert, staat dit dan niet nog veel hooger? En nu geeft men wel toe, dat er kunnen zijn voor wie dit Middelaarschap al spoedig onmisbaar bleek. Voor dezulken eert men het dan ook. Waarom niet? Maar hooger, zoo maakt men zich dan toch diets, staat het, als de ziel zelve *rechtstreeks* in de gemeenschap met God weet in te dringen, en dit nu heet dan de heilige mystiek. Het moet immers toch eens worden: God zelf alles en in allen. Waarom u dan nog bij het Middelaarschap van den Christus opgehouden? De Schrift zelve getuigt u immers, dat eens de Christus zelf 't alles aan den Vader zal overgeven, zoodat 't einddoel toch zal blijken te zijn een gemeenschap van Gods kind met het Drieëenig Wezen, waarbij elk Middelaarschap wegvalt. Welnu, thans reeds is, zoo besluit men dan, dank zij deze mystiek, immers voetstoots te erlangen, wat anders eerst in het einde komen kan.

Het is deze mystiek nu, die gevoed wordt door het valsche subjectivisme waarin men afdoolt, en juist hiertoe komt men zoo licht, door de geloovigen van het Oud Verbond op één lijn te plaatsen met de geloovigen na den Pinksterdag. In de lange eeuwen der Oudvaders was Immanuel nog niet geboren, het Woord was nog geen vleesch geworden, de offerande aan het Kruis was nog niet volbracht, het bloed van den Middelaar had nog niet gevloeid, hij was nog niet gestorven, hij was nog niet opgewekt, hij was nog niet ten hemel gevaren, hij zat nog niet aan Gods Rechterhand, den Heiligen Geest had hij nog niet uitgestort. Kortom, er ging van het Middelaarschap nog geen omzettende werking uit. Zijn nu desniettemin de geloovigen, die in die vroegere eeuwen geworsteld hebben en stierven, toch, evengoed als de geloovigen van nu, bij hun sterven aanstonds tot de volle zaligheid ingegaan, eilieve, wat blijft er dan van die onmisbaarheid van het Middelaarschap over? Ge kunt dan wel zeggen, dat die oudvaders toen reeds in de schaduw van wat komen zou, gewandeld hebben, maar feit blijft 't dan toch, dat al 't feitelijke nog komen moest, en dat, zonder den steun en de genieting hiervan, Abel en wie op hem volgden, in het Vaderhuis zijn ingegaan. Dit deert nu niet, zoolang men te doen heeft met dezulken, die vast in Jezus gelooven, en die ook de belofte aan het voorgeslacht gegeven, met den Middelaar in verband zetten, maar zie wel toe, dat ge u door de fluweelen zachtheid dezer subjectieve mystieken niet verleiden laat. Voor deze mystieken toch wordt wat Jezus feitelijk ter onzer redding volbracht heeft, en wat eerst in den loop der historie tot zijn recht kon komen, van hoe langer hoe minder beteekenis. Voor of na Jezus Hemelvaart maakt dan ten slotte geen onderscheid meer. Men drijft op eigen geestelijke phantasie, en wordt voor de feiten, vooral in hun preciesheid, steeds onverschilliger. En daarom juist moet de ver strekkende beteekenis van Jezus opvaren ten hemel, met het oog op de voleinding, door ons in het volle licht worden geplaatst. *Voor* of *na* Jezus Hemelvaart beslist voor den toestand die op het sterven van de geloovigen aanstonds volgt, schier alles.

Dr. A. K.

„Zoo voor een volk als voor een mensch alleen."

> Als Hij stilt, wie zal dan beroeren? Als Hij het aangezicht verbergt, wie zal Hem dan aanschouwen, zoowel voor een volk, als voor eenen mensch alleen.
> Job 34 : 29.

Hij stilt! betuigt Elihu aan Job.

. . . . . .

Hoe over-luidruchtig en rumoerig ging niet ook onder ons 't leven toe! Hoogopgolvend en bruisend stuwden de glinsterende wateren heel ons samenleven voor zich uit. Wat werd er niet van allen kant gelachen, uit alle hoek gejubeld. Ja, scheen 't soms niet één hooggaand 't uitgillen van weeldegenieting, vreugde en... pret!

Het ernstiger *hooren* en het heiliger *zien* verging er u bij.

En nu op eens is die drukte ingezonken, en als uitgestorven. Dat wild rumoer zwijgt. De blik van het oog zoekt wat 't mist. Het is of de dag is voorbijgegaan, en of in donkerheid de ruste van den nacht is ingetreden.

Wat er dan intrad? vraagt ge. En op die vraag antwoordt Elihu voor ons: *Hij stilde*, en, zoo gaat hij voort: »Als God *stilt*, wie zal dan beroeren? Als God zijn aangezicht voor u verbergt, wie zal dan verwijtend tot Hem opzien«.

God stilt! Dit ziet ge telkens in het particuliere leven. Niemand onzer of hem zelf overkwam dit wel persoonlijk. En wat anders particulier den enkele trof, dit treft nu heel 't land. Het geldt, zegt Elihu, zoowel »voor een mensch alleen als voor heel een volk«. En nu ontwaren we ook in onze omgeving wel, dat Gods hand zwaar op heel ons volk drukt.

God stilt *een mensch alleen!* Ge neemt 't telkens waar. Een jongman schier nooit van iets anders wetend dan van verstrooiing en geestigheid en levensgenot; maar zie, op eens bereikt en overvalt hem 't droef bericht dat zijn lieve moeder stierf. En nu is 't uit met die schier eindelooze levensdrukte. Droef zit hij neder. Een wenk van zijn God heeft hem *gestild*. Of ook, hij zat voor een examen, en reeds stond gereed wat na gelukkigen afloop zijn vrienden in toastenden gelukwensch zou doen losbarsten. Maar hij droop. En nu zonk hij in. Geen woord bijna komt over zijn lippen. God heeft hem *stil* gemaakt. Nog anders. Een gewaagde verloving had de jonge dochter tot in de wolken toe overgelukkig gemaakt. Maar 't springt af. En nu staart ze somber, zwijgend voor zich heen. God heeft haar *gestild*. Of ook. De man van zaken won, en won almeer, en altijd door, tot op eens een tegenslag hem verarmde. En nu staart hij als in wanhoop voor zich uit. God heeft zijn zaak en door zijn zaak hem *stil* gemaakt.

Zoo kan in uw particuliere leven onverhoeds al uw levensgeluk neer worden geslagen, als God zijn aangezicht voor u verbergt.

Zoo komt 't telkens voor met »een mensch alleen", wat wij zouden zeggen met den mensch in zijn individueel bestaan.

Maar zoo, roept ons nu Elihu toe, kan 't ook *met een heel volk* loopen.

Ook met *een volk* kan 't zijn, eerst lange jaren één rumoer van vreugde en voorspoed, en dan valt plotseling de slag in.

Dan is 't of heel 't volk den adem inhoudt. Dan heeft God heel dat *volk* gestild.

Is er nu in uw hart nog een band aan uw volk die krachtig genoeg trekt, dan vergeet ge voor een oogenblik eigen zorg en eigen leed, om te zuchten met uw volk, mee onder den nood van dit volk ook zelf den schouder te zetten, en u, zoo al niet met, dan toch voor dat uw volk voor uw God te verootmoedigen, en zijn verbeurde genade in te roepen.

Ge hebt drieërlei leven.

Particulier, zoo voor u zelf persoonlijk als voor uw gezin, en valt in dat gezin de slag, al blijven we er dan persoonlijk ook nog zoo wel aan toe, dan weenen we toch met ouders en broeders en zusters mede, en dan zijn 't zeer *stille* dagen die we in die weken van aangrijpenden rouw als doorkruipen.

We hebben, heel anders, een *tweede* leven met *het volk des Heeren*, en in den band aan dit verkoren volk, juichen we in lof en aanbidding meê, als de zake van Gods Koninkrijk bloeien mag en zichtbaar vooruitkomt. Maar evenzoo treuren we in den band aan dat volk des Heeren, als druk en onrecht ons terug dringt en de Naam des Heeren schade lijdt. Wat in dat volk tintelt, lief of leed, trilt in ons eigen zielsbeseef na.

Maar zoo nu is er ook een *derde* band, de band die ons aan het land onzer vaderen, aan het volk van ons eigen bloed verbindt, en ons meê doet leven in het maatschappelijk saamzijn.

Niet altoos trekt die band even sterk. Vaak is er veel in het doen van land en volk, dat ons hindert, grieft en ergert. Soms is 't, of er een woelen opkomt, dat ons uitstoot, bannen wil en 't leven benevelt.

Jezus zelf brak tenslotte met zijn volk.

Hij had dat volk zoo Goddelijk teeder lief. »Jerusalem, Jerusalem, hoe dikwijls heb ik niet uw kinderen willen bijeenvergaderen, gelijk een hen haar kiekens!" Maar tenslotte moest 't tot breuke komen. »Ziet, uw huis worde u woest gelaten. Gij hebt niet gewild!"

Nooit mag daarom de liefde voor land en volk den band die ons aan het volk des Heeren bindt, verzwakken, laat staan losrafelen.

God lief hebben boven alles, en in den naaste... óók ons volk en vaderland, doch eerst *na* God!

Ook de martelaar breekt met zijn vaderland om als burger van het hemelsch vaderland aan zijn God getrouw te blijven. En vooral in dagen als we thans doorleven, moet elk gevaar gekeerd, dat ook maar één onzer, om den nood van 't land, den band aan het Jerusalem dat boven is verzaken zou.

Maar op *verzaken* gaat 't thans niet.
Eer omgekeerd.
Hij stilt.

God in zijn Almacht werpt de Godvergeten, de brooddronken vreugde in het volksrumoer thans neder. Van God hoort men thans lieden reppen, die jaar in jaar uit op 't zwijgen over God in het publieke leven aandrongen. Zie 't maar aan de bladen die 't anders al buiten God afdeden. Zie er het kerkpubliek maar op aan, wat vreemde gezichten er zich zien laten. Neem onder 't wandelen de uitdrukking van de meeste gezichten op, en zie hoe de trekken stroef staan. Er is kommer. Men vreest voor erger. Men vraagt in angstige spanning, waar al dat onheil op uit zal loopen. Die zijn werk verloor, weet geen raad. Er is een andere toon in 't leven gekomen. Of er het echte is, wie zal 't uitmaken. Maar al trekt 't leven in de groote maatschappij nog niet sterk *naar* God, 't roept toch zeer stellig veel minder *tegen* God in, dan anders. En dit nu bereidt ons, belijders van den Christus, thans de heilige vreugd, dat we *zonder Hem te verzaken* met al de warmte van ons hart in den druk van land en volk kunnen meeleven.

Vergeleken bij menig ander volk zijn we nog zoo rijk. Er mag in ons land, en onder ons volk nog een Christelijke actie bloeien, die vooral sinds de tweede helft der vorige eeuw insloeg en zienderoogen toenam. Meer dan eens reeds werd de klokslag van het nationale leven in een Christelijken toon gezet. Er is onder ons volk een Christelijke actie in het *publieke* leven, zooals ge die bijna in geen ander land vindt.

Juist dit nu maakt 't ons zoo van zelf sprekend, om zonder strijd en zonder huivering thans in den nood van land en volk meê te leven.

Zelfs bezielt ons de hoop, dat het lijden dat thans land en volk drukt, den toon van het volksleven heiligen zal.

Het blijkt zooals Elihu 't uitzong: „God stilt de levensvreugd, om ons te zegenen, nu eens bij een *mensch alleen*, en dan weer *bij heel een volk.*"

Eerst te weelderig rumoer en over-wereldsch. Dan komt de tegenspoed en maakt God ons *stil*. In die *stilte* dringt dan zijn Goddelijk roepen weer tot ons door. En als dan de beproeving week, en de vroegere levensvreugd terugkeert, dan kan 't straks worden, èn bij den mensch alleen, èn bij heel ons volk, een leven meer nabij den Heilige.

Lang niet altoos werd 't zoo, maar toch, in de dagen onzer vaderen was het zoo.

Moge dan ook thans zoo de uitkomst wezen, èn voor u als mensch alleen, èn voor heel ons volk.

Klimme daarvoor aller bede onder ons op. En moge die bede bij onzen God verhooring vinden.

Dr. A. K.

Amsterdam, 11 Sept. 1914.

Nu we na het zomerreces onzen persarbeid weder opvatten, richt zich de blik als van zelf in de eerste plaats naar den oorlog, die zoo plotseling in Europa ontbrandde, om te vragen wat deze wereldkrijg in geestelijk opzicht ons te zeggen heeft.

Want al bleef ons volk, door de goede gunste Gods over ons, dusver voor de rampen van den oorlog gespaard, toch leven we te diep het leven der Christen-volkeren in Europa mede, om niet met hen te gevoelen al het ontzaglijke wee, dat door dezen oorlog over hen werd gebracht. En ook ons eigen land lijdt door de zware financieele crisis, die geheel Europa teistert, door den stilstand van handel en nijverheid, door het op de been houden van heel onze legermacht op de grenzen, en door de zware geldelijke lasten, die straks op ons gelegd zullen worden. Terwijl het gevaar, dat we wellicht gedwongen zullen worden in dezen wereldkrijg mee te strijden en ons goed en bloed te offeren voor de onafhankelijkheid van ons vaderland, als donkere onweerswolk dreigen blijft aan onzen hemel en menig hart met angst en schrik vervult.

Zoo is de droom der humanisten, alsof de menschheid, door beschaving al verder voortschrijdend op den weg der zedelijke volkomenheid, vanzelf aan den gruwel van den oorlog ontkomen zou, wel een ijdele waan gebleken. Trots alle vredesconferentien, die werden gehouden, de arbitrage-verdragen, die werden gesloten, en de meest vredelievende uitingen van staatshoofden en ministers, barstte toch een oorlog uit, die in omvang en in ontzettendheid overtreft al wat de wereldgeschiedenis ons deed aanschouwen. Niet huurlegers, maar heele volkeren staan op het slagveld tegenover elkander. De honderdduizenden van vroeger hebben thans voor millioenen plaats gemaakt. De veldslagen duren niet uren, maar dagen achtereen. De verliezen aan gekwetsten en dooden zijn grooter dan ooit te voren. En wat nog het ergste is, wel verre van daar dat deze oorlog althans op meer humane wijze zou gevoerd worden, schokt het hart van ontroering, wanneer het leest, hoe elk der oorlogvoerende partijen de andere beschuldigt van beestachtige wreedheid op gewonde soldaten en weerlooze burgers gepleegd, en we zien, hoe heele dorpen en steden worden geplunderd, platgeschoten of verbrand. En wie zal het zeggen, hoever de thans ontstane oorlogsbrand in de toekomst zich uitbreiden zal en welke beteekenis hij voor het bestaan van Christus Kerk zal krijgen? Niet alleen, dat de kleine staten van Europa, die thans nog buiten den strijd staan, zoodra de krijgstactiek of het eigenbelang der Mogendheden dit eischt, meegesleept zullen worden in den krijg, maar wie gelooft, dat Italië zich op den duur onzijdig zal houden? Dreigt het gevaar niet evenzeer van de zijde van Turkije, dat zich reeds tot de tanden wapent en niets liever zou doen dan wraaknemen over de vernedering, waaraan het in den Balkan bloot stond? Zal Duitschland, om Engeland's macht te fnuiken, Turkije niet bewegen straks den heiligen oorlog uit te roepen in Egypte en Indië, waar al wat den Islam volgt, mokt en wroet tegen de opperheerschappij van het Christelijk Engeland? En wanneer de krijg naar Afrika en Azië wordt overgebracht, zal de reeds zoo gespannen verhouding tusschen het heidensche Japan en het christelijke Noord-Amerika dan niet tot een crisis voeren? En voelt men dan niet, hoe de worsteling om de *macht*, die thans als een waanzin de volkeren heeft aangegrepen, tegelijk een worsteling zou kunnen worden, waarbij heel het voortbestaan van onze Christelijke cultuur en haar heerschappij over de heidensche volkeren op het spel zou komen te staan? Want als het Christelijk Europa, dat dusver door zijn geestelijk overwicht en door de macht zijner legers de massale heidenwereld in Azie en Afrika in bedwang hield, door onderlingen strijd geheel uitgeput zal wezen en machteloos ter neer zal liggen, zal dan deze heidenwereld zich niet opmaken om aan de suprematie der Christelijke volkeren zich te ontworstelen? Teekent het niet, dat Japan reeds thans zich mengde in den oorlog van Europa om van de ongelegenheid, waarin Duitschland zich bevindt, gebruik te maken ten einde aan dit Christelijk land een kolonie, waarvan als brandpunt de Christelijke beschaving kon uitgaan, te ontrukken en weer terug te geven aan het heidensche China? En weet ieder, die het Oosten kent, niet, hoe het daar reeds lang in het verborgene gist en woelt, hoe steeds sterker de drang wordt om het juk der Europeesche volkeren af te schudden, en welke betoovering de leuze oefent, dat Azië voor de Aziaten moet worden opgeëischt?

Zoo logenstraft de realiteit de utopie der pacificisten en bevestigt ze, wat de Schrift ons leert, dat niet wereldvrede, maar wereldkrijg het einde der geschiedenis zal wezen. Zeker, ook ons wekt het heilig ideaal, dat Israël's profeten ons geteekend hebben, van een aarde, waarop gerechtigheid wonen zal, waarop de zwaarden tot spaden en de spiesen tot sikkelen zullen geslagen worden en het eene volk tegen het andere geen zwaard meer zal opheffen en zij den krijg niet meer zullen leeren. Maar wij weten ook, dat dit heerlijk ideaal op deze aarde niet bereikt kan worden, en dat het eerst vervuld zal worden op de nieuwe aarde, waar geen zonde meer wezen zal. En hoezeer het menschelijk hart ook getuigen moge tegen al de gruwelen en jammeren, die de oorlog over de volkeren brengt, we weten, dat om der zonde wil oorlogen en krijgen tot het einde toe blijven zullen, en we daarin een gericht Gods hebben te zien.

Vandaar, dat het ook diep gevoeld is bij alle Christelijke kringen in ons volk, hoe we, nu God de Heere met zoo schrikkelijken oorlog Europa bezoekt, voor alle dingen ons te verootmoedigen hebben voor Hem. Er gaat een oordeel Gods over de volkeren van Europa. Aan wien de schuld te wijten is, dat deze oorlog ontketend werd, voegt ons niet te beoordeelen. Of het Oostenrijk's keizer was, die vreesde voor het ineenstorten van zijn rijk na zijn dood, of Engeland, dat de machtsuitbreiding van Duitschland niet dulden kon, of Rusland, dat om de hegemonie op het vasteland van Europa dong, of het militairisme in Duitschland, dat reeds lang naar den krijg haakte, of Frankrijk, dat nog altoos naar revanche dorstte, doet er niet toe. Niet een der staten van Europa durft openlijk de verantwoordelijkheid voor dezen oorlog op zich nemen. De een schuift de schuld op den ander. En in den diepsten grond schuilt de schuld niet bij een, maar bij allen, omdat zij door 't opdrijven van leger en vloot lasten op de volkeren hebben gelegd, die niet langer te dragen waren. Maar wie als profeet op den wachttoren staat en van de hoogte van het raadsbesluit Gods op het woelen der menschen neerziet, vraagt niet in de eerste plaats naar de menschelijke oorzaken, waardoor deze ramp over Europa gekomen is, maar belijdt, dat het regiment in de handen van den Heere onzen God is; dat Hij oorlog en vrede schept, en dat Hij deze bezoeking over Europa bracht, opdat de volkeren zouden getuchtigd worden en weer naar Hem zouden leeren vragen.

En bij deze verootmoediging hebben wij niet in de eerste plaats te vragen naar de zonden, waardoor andere volkeren en natiën Gods toorn over zich verwekt hebben, maar de hand te steken in eigen boezem. Als Nederland dusver gespaard bleef, was het waarlijk niet, omdat onze schuld tegenover God den Heere geringer was, maar uit barmhartigheid en genade alleen. Wanneer ook maar een oogenblik de gedachte bij ons opkwam, dat we beter waren dan de andere volkeren van Europa, zou juist die eigengerechtigheid Gods toorn over ons kunnen verwekken. Veeleer past het ons, in deze dagen voor Gods aangezicht te komen om daar belijdenis te doen van onze zonden en overtredingen; de zonden van ons volk, de zonden van Christus Kerk in ons land, de zonden van onze gezinnen en de zonden van onze personen. Alleen toen Nineve op de prediking van Jona zich bekeerde en boete bedreef voor Gods aangezicht, werd het oordeel Gods, dat reeds was aangekondigd, nog afgewend.

En bij die verootmoediging kome dan ook, zooals David deed in een der hachelijkste oogenblikken van zijn leven, een zich versterken in den Heere onzen God. Niet in ons leger, dat op de grenzen de wacht houdt; niet in de wijsheid van de regeerders van ons land; zelfs niet in de eminente positie, die onze Koningin inneemt, maar in God den Heere ligt de sterkte van ons volk. Zooals Willem de Zwijger het eens in een der bangste momenten van onze historie uitsprak: Ik heb een verbond gemaakt met den Potentaat der Potentaten, zoo stelle ons volk ook nu weer zijn vertrouwen in dien God, die Nederland zoo vaak uit gevaren gered heeft. Ons lot, ook het lot van ons volk, is veilig in Zijn handen, en dit is onze sterkte, te weten dat de *Heere regeert*. Vergeet het niet, Gods kind heeft bovenal in deze dagen een exempel te geven aan de wereld, hoe geloofsvertrouwen moed en kracht geeft. Dan zal geen paniek zich meester maken van het hart, maar we met den Psalmdichter zeggen: De Heere is mijn licht en heil, voor wien zou ik vreezen? De Heere is mijn levenskracht, voor wien zou ik vervaard wezen? Ofschoon mij een leger belegerde, mijn hart zou niet vreezen; ofschoon een oorlog tegen mij opstond, zoo vertrouw ik hierop.

En dan mag met dankbaarheid worden opgemerkt, hoe metterdaad bij ons volk weer een zoeken en vragen is naar God den Heere en Zijn Woord. De kerkgebouwen zijn meer gevuld dan ooit te voren. Zelfs de bidstonden in de week worden druk bezocht. Velen die 't kerkgaan ontwend waren, komen weer, en zelfs in 't psalmgezang beluistert men weer een dieperen toon. Het is opmerkelijk, gelijk een onzer predikanten ons schreef, hoe rijk ook nu weer Gods Woord blijkt in vertroosting en bemoediging: ge behoeft niet naar een tekst te zoeken; als onwillekeurig vindt men een woord geschikt voor de prediking. En die prediking pakt weer, het rijk der slapers heeft uit; er is weer een luisterend oor en een opmerkzaam hart. Ook de band, die ons met alle Christen-broeders vereent, wordt weer dieper gevoeld; kleine geschillen en krakeelen wijken of treden op den achtergrond, en de eenheid van het geloofsleven werkt weer krachtiger door.

Zoo zijn er thans reeds vruchten te zien van de bezoeking, die God over de volkeren bracht. Diep drijft Hij, die de Hemelsche landman is, het kouter door den akker, en de ploegscharen snijden door de harde aardkorst heen. Maar Hij doet het niet om te verderven, maar opdat er straks uit den doorploegden akker een geestelijke oogst wasse. Zoo was het een eeuw geleden, toen op den wereldkrijg onder Napoleon het geestelijke Reveil, de wedergeboorte der natiën volgde. Zij dat ook nu de vrucht, die in stilte groeit op den bodem van Europa, waar zooveel bloed vloeit en zooveel tranen worden geweend. Dan zal niet te vergeefs de tuchtroede over de volkeren zijn uitgestrekt, maar uit de duisternis het licht worden geboren.

Prof. Volbeda.

Met blijdschap is ook door ons de tijding vernomen, dat Dr. Volbeda, die naar ons land was overgekomen om den doctorstitel in de Theologie te verwerven, zoodra hij in Amerika was teruggekeerd, door de Theologische School te Grand Rapids tot hoogleeraar is benoemd en hem de taak is opgedragen om onderwijs te geven in de Kerkgeschiedenis en het Kerkrecht.

Zoowel de Theologische School als Dr. Volbeda wenschen we met deze benoeming van harte geluk. Dr. Volbeda heeft niet alleen door zijn beminnelijkheid van karakter en den eenvoud van zijn persoon, maar ook door de beslistheid van zijn beginsel vele warme vrienden in Holland gemaakt. Zijn studie en proefschrift legden beide getuigenis af, met hoe rijke gaven God de Heere hem had toegerust. De Theologische School heeft, door dezen pas gepromoveerden doctor tot hoogleeraar te benoemen, zeker een uitnemende keuze gedaan. Moge hij nog lange jaren de Theologische School tot een sieraad strekken en ga van zijn onderwijs bezieling en kracht uit.

Dat het voor de Vrije Universiteit een voldoening is, dat wederom een van haar leerlingen den professoralen titel verkreeg, behoeft wel niet gezegd te worden. Het zal den band versterken tusschen onze Gereformeerde broeders in Amerika en onze Gereformeerde Hoogeschool.

De finantieele crisis.

De finantieele crisis, die tengevolge van den oorlogstoestand intrad, bedreigt niet het minst de Vrije Kerk en de Vrije School. Wat van staatssubsidie leeft, zal in de donkere dagen, die te wachten staan, niet veel schade hebben te lijden, want de Staat zal wel niet spoedig tot vermindering van de door hem uitgekeerde salarissen en tractementen overgaan. Maar wat leven moet van de vrije gave der Christelijke liefde, ziet met zorg de toekomst tegemoet. Waar handel en nijverheid achteruitgaan, de inkomsten dalen, de effecten geen renten meer geven en het geld schaarsch is, zal bezuinigd moeten worden. En die bezuiniging zal nog te meer noodig wezen nu de belastingschroef nog sterker zal worden aangedraaid. De kosten van het onderhoud van het leger vragen millioenen; voor de werkeloozen zal moeten gezorgd worden; en waar de inkomsten minder worden, zal de last van deze vermeerderde uitgaven steeds zwaarder drukken gaan.

Toch hopen we, dat ons Christenvolk daarom de vrije School en de vrije Kerk niet het kind van de rekening zal laten worden. Dat de verschillende Zendingsvereenigingen en genootschappen in ons land thans reeds moesten bekend maken, dat aan personen in dienst der Zending slechts de helft van hun salaris zal worden uitgekeerd, is wel een diep droevig verschijnsel. Zoo hoog is het salaris dezer zendelingen heusch niet, dat plotseling een vermindering tot op de helft zonder ernstige offers kan worden gedragen. Gelukkig hebben onze Gereformeerde Kerken totdusver tot zulk een noodmaatregel niet de toevlucht behoeven te nemen, en we hopen van harte, dat het daartoe ook in de toekomst niet komen zal.

Zelfs mag met dankbaarheid worden geconstateerd, dat in de Gereformeerde Kerk van Amsterdam de collecten gedurende de maand Augustus een hooger cijfer aanwezen dan in dezelfde maand in het vorig jaar. Blijkbaar heeft het talrijker kerkbezoek daarop invloed gehad, maar evenzeer zal daartoe geleid hebben de overweging, dat Kerk en Armen geen schade mochten lijden. De diaconie staat voor grooter verplichtingen dan anders, nu zoovelen steun zullen behoeven. En zeker zou het niet aangaan, waar de belastingen ongetwijfeld stijgen zullen, de Dienaren des Woords nog te korten in hun tractement.

Maar ook al hebben we een goed vertrouwen in ons Gereformeerde volk, dat het, wanneer het bezuinigen moet, het laatst op Kerk en School zal bezuinigen, toch neemt dit niet weg, dat en Kerk en School onder deze finantieele crisis zullen lijden.

De krachtige actie, die sinds enkele jaren in onze Kerken was begonnen om de tractementen der predikanten te verhoogen en meer op peil te brengen, had op menige plaats reeds goede resultaten gehad. Wanneer straks het rapport van deputaten voor deze aangelegenheid publiek zal worden gemaakt, zal wel blijken, hoe belangrijk de vermeerdering was, die over heel het land in de tractementen werd aangebracht. Daarom te meer is het te betreuren, dat in de naaste toekomst deze actie wel niet met zooveel kracht zal kunnen worden voortgezet.

En hetzelfde geldt ook voor onze Vrije Universiteit. De actie, die over heel het land op touw was gezet, om de finantien onzer Hoogeschool te versterken, droeg aanvankelijk reeds uitnemende vrucht en deed verwachten, dat het tekort, waaronder onze Hoogeschool gebukt gaat, wel zou worden aangevuld. Ook deze actie is thans helaas vrijwel stop gezet. Men zal betere tijden moeten afwachten, voordat weer met het vischnet kan worden uitgegaan. En intusschen zal onze Gereformeerde Universiteit moeite genoeg hebben om aan haar finantieele verplichtingen te voldoen.

Des te ernstiger mogen we daarom de broederen opwekken, om althans in hetgeen dusver voor Kerk en School werd bijgedragen, althans niet te verminderen. Er kan op zooveel bezuinigd worden, wat luxe is, voordat men bezuinigen gaat op hetgeen voor Gods Koninkrijk dient. En ook mag de raad, dien de *Standaard* dezer dagen gaf, wel ter harte worden genomen. Laten degenen, die van Staatssubsidie van hun Kerk en School leven, nu in de eerste plaats bijdragen voor de algemeene fondsen tot steun der behoeftigen, maar laat degenen, die voor de vrije Kerk en de vrije School ijveren, in de eerste plaats hun giften voor deze bewaren. Naar het woord van den Apostel, dat wij aan allen zullen weldoen, maar in de eerste plaats aan de huisgenooten des geloofs.

Dan zal het niet onmogelijk blijken om het thans bereikte peil voor Kerk en School te behouden, en kan, wanneer betere dagen aanbreken, weer gedacht worden aan verhooging der bijdragen, die voor beide evenzeer noodig zijn.